

ምዕራፍ አምስት

ሥነ-ግጥም

የምዕራፍ ዓላማዎች:- ተማሪዎች! ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፤

- ዜማውን ጠብቃችሁ ግጥም ታነባላችሁ።
- የግጥም መያዊ ቃላትን ለይታችሁ ትጠቀማላችሁ።
- ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺ ትሰጣላችሁ።
- ጅምር ስንኞችን ታሟላላችሁ።
- የግጥምን መልዕክት ታብራራላችሁ።
- ከግጥም ዘይቤዎችን ለይታችሁ ታወጣላችሁ።
- የዓረፍተነገሮችን ባለቤት፣ ተሳቢና ማሰሪያ አንቀጽ ለይታችሁ ትገልጻላችሁ።
- በቃል በማጥናት ንግግር ታደርጋላችሁ።
- ግጥምን እንደ ድምጽ ባህርይ (መርዘም ማጠር፣ መጥበቅ መላላት) ታነባላችሁ።
- ከተለያዩ ምንጮች የተገኙ መረጃዎችን በማስታወሻ አያያዝ ሥርዓት መሠረት ይዘችሁ ታቀርባላችሁ።

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ፩. ከግጥምና ከዝርወ (ስድ ጽሑፍ) አንባቢውን ወይም አድማጩን ይበልጥ የሚስበው የትኛው ነው? ለምን ይመስላችኋል?
- ፪. በግጥምና በዝርወ ጽሑፍ መካከል ያሉ ልዩነቶች ምን ምን ናቸው?
- ፫. «ግጥም ሙዚቃዊ ቃና ወይም ዜማ አለው» ሲባል ምን ማለት ነው?
- ፬. ግጥም በሚነበብበት ጊዜ ዜማውን ለመጠበቅ ጥንቃቄ መደረግ አለበት ትላላችሁ? ለምን ?

ዳገመኛ ቃልኪዳን

- ባለ ብዙ ልሳን፣
- እናት የብዙሀን፣
- አንቺ ኢትዮጵያዬ፣
- የነፃነት ቀንዲል ሰንደቅ ዓላማዬ፣
- የቆራጥ ጀግኖች ምንጭ የአንድነት አርማዬ።

- በአጭር ታጥቂ፣
- ወገቤን አጥብቂ፣
- ክንዴን አፈርጥሜ፣
- ስለተነሳሁኝ እልል በይ እማዬ፣
- የመኖሪ ተስፋ አንቺ ህልውናዬ፣
- የእድገት መሰላል፣
- ብርኩማዬ'ኮ ነሽ የአፍታ ማረፊያዬ፣
- መንደላቀቂያዬ ምቹ መከዳዬ።

- እና በመሆንሽ ቃሌን አድሻለሁ፣
- ሁሉ ያንቺ ሆኖ፣
- ሁሉን ማድረግ ችለሽ፣
- መቼም ቢሆን ከየትም፣

© MOE, FDR Ethiopia. Not to be republished.

ምኑንም ከማንም፣
 ከመለመን ድነሽ፣
 ምንጊዜም ከምንም፣
 ራስሽን ችለሽ፣
 ካላየሁ በስተቀር ክንዴን ላላዝለው፣
 ፊቴን ላልመልሰው፣
 ዳግመኛ ቃል ኪዳን ገብቸልሻለሁ።

የደፈረሽ ጠላት፣
 ረሃብና ጥማት፣
 እጦትና እርዛት፣
 ጠብና ጦርነት፣
 ምንጩ ማይምነት።

ያን ስምሽን ፍቆ ያሰኘሽ ኋላቀር፣
 በዕኑ ተመትቶ እሱ ኋላ ሳይቀር፣
 ፍፁም ተወግዶ በእርግጥ ተደምስሶ፣
 የጎደፈው ስምሽ ዳግመኛ ታድሶ፣
 የቀደመው ክብርሽ ሳላይ ተመልሶ፣
 ቅስጫ አይሰበርም፣
 ክንዴ አይታጠፍም፣
 እያልኩኝ ደግሜ፣
 እስከሚሳካልኝ ተፈቶ እስካይ ህልሜ፣
 ቃል 'ገባልሻለሁ' ይኸው ፊትሽ ቆሜ።

(ዓለማዊ ሠውዴ፣ ንስህና ሴሎች ገጥሞች፣ 2003፣ ገጽ 116-117)

መልመጃዎች

ክፍል ስንድ:- ንባብ

፩. ግጥሙን መሰረት በማድረግ ትክክል ከሆነ እውነት ትክክል ካልሆነ ሐሰት በማለት መልሱ::

1. እንደ ግጥሙ ከሆነ ባለታሪኩ ቃል ሲገባ የመጀመሪያ ጊዜው አይደለም::
2. ባለ ብዙ ልሳን ሲል ንግግር ታቦጥለሽ ማለቱ ነው::
3. “ያን ስምሽን ፍቆ” የሚለው ኋላ ቀርነትን ነው::
4. ባለ ታሪኩ ሀገሩን ለማልማት ሥራ ውስጥ ገብቶ በመንቀሳቀስ ላይ ይገኛል::
5. “መከዳዬ ነሽ” የሚለውን ሐረግ የተጠቀመው ሀገሩ መኖሪያው መሆኗን ለማመልከት ነው::

፪. በግጥሙ መሠረት ስተክታዮች ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ::

1. ኢትዮጵያን ለደፈራት ጠላት መነሻ ምክንያት የሆነው የትኛው ነው?

ሀ) ረሐብ	ሐ) እርዛት
ለ) ጦርነት	መ) አለመማር
2. ባለታሪኩ “ፊቴን ላልመልሰው” ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ) ያለፈውን ላልመለከት
ለ) ላላፈገፍግ
ሐ) ከኋላዬ ያለውን ላልመለከት
መ) የልጅነት መልኬን ላልመለከት
3. “ያን ስምሽን ፍቆ” የሚለው የትኛውን ስሟን ነው?

ሀ) የጥንት ስልጣኔና ክብሯን	ሐ) ኢትዮጵያ የሚለውን
ለ) ለምለም ሀገር መሆኗን	መ) ኋላ ቀርነቷን
4. እንደ ተራኪው አገላለጽ ኢትዮጵያን የማይመለከተው የትኛው ነው?

ሀ) ተረጅነት	ሐ) የጥንት ገናናነት
ለ) ቅኝ ተገባርነት	መ) ኋላ ቀርነት

© MOE, FDIK
Not to be rep...

5. ገጣሚው ሃገሩን “ብርከት ማይ ነሽ” ሲል ምኑ መሆኗን ለማመልከት ነው?

- ሀ) መኖሪያው
- ለ) መመገቢያው
- ሐ) ትውልድ ቦታው
- መ) መመኪያው

6. “ክንዴን አፈርጥሜ” ሲል ምን ማለቱ ነው?

- ሀ) ክንዴን አወፍራ
- ለ) ክንዴን ተማምኜ
- ሐ) ክንዴ አፈር ተጠምቶ
- መ) ክንዴን አጠንክራ

፫. ግጥሙን መሠረት አድርጋችሁ ለሚከተሉት ጥያቄዎች መልስ ሰጡ።

1. ጸሐፊው ኢትዮጵያን «ባለብዙ ልሳን፣ እናት የብዙሐን» ሲል ምን ማለቱ እንደሆነ አብራሩ።
2. ገጣሚው “እልል በይ እማዩ” የሚልበት ምክንያት ምንድን ነው?
3. “የጎደፈው ስምሽ ዳግመኛ ታድሶ” የሚለው ስንኝ ምንን ያመለክታል?
4. ገጣሚው ክንዱን የሚያዝለውና ከትግል ፊቱን የሚያዞረው መቼ ነው?
5. በገጣሚው እምነት ራስ መቻል በምን ይገለጻል?

ክፍል ሁለት፡- ንግግር

1. “ዳግመኛ ቃል ኪዳን” በሚል ርዕስ በቀረበው የገጣሚው ሀሳብ ላይ ትስማማላችሁ? ወይስ የሌለ ችግር ነው የተነሳው? በጥንድ በጥንድ ተወያዩና አቋማችሁን ከምክንያቶቻችሁ ጋር አቅርቡ።
2. የመረጣችሁትን አንድ ግጥም ወይም ዝርዝር (ስድ ጽሑፍ) አጥን ታችሁ በቃል (ጽሑፉን ሳትመለከቱ) ለክፍላችሁ አቅርቡ። መልዕ ክቱንም ተናገሩ።

ጽሑፍን አጥንቶ በቃል ለማቅረብ የማይገዙ ነጥቦች፡-

- በጽሑፍ የቀረበን ሐሳብ በቃል ለማጥናት በቅድሚያ ጽሑፉን ለመረዳት ማንበብ፤
- በጽሑፍ በተያዘው ሐሳብ ውስጥ ያሉትን ዋና ዋና ነጥቦችና ዝርዝር ነጥቦችን መለየት፤
- ዋናና ዝርዝር ነጥቦች የተያያዙበትን ተጠያቂና ቅድም ተከተላቸውን መረዳት፤
- ወደ ትናንሽ ክፍሎች በመከፋፈል ለአጠናን ማመቻቸት፤
- የቀረበው ጽሑፍ ሀሳብ በቃል እስኪያዝ ድረስ ከፍላጎት ጋር ሀሳብን ስብስቦ ደጋግሞ ማንበብ፤
- በቃል ለሚቀርብ ንግግር የሚጠና ሐሳብ የሚጠናው፣ ሐሳቡ ብቻ ሳይሆን በንግግር የሚቀርብበት ሁኔታ ጭምር እንደሆነ መረዳት፤

1. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት በፊደሉ ወይም በቴሌቪዥን የቀረቡ ገለጻዎችን፣ ማብራሪያዎችን ወይም ጥያቄና መልሶችን ተከታትላችሁ ማስታወሻ በመያዝ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

(ማስታወሻ አይደለም በተመሳሳይ በሌሎች ምዕራፎች የተነሱ ነጥቦችን አስታውሱ።)

ክፍል ሶስት፡- ጽሕፈት

፩. የሚከተለውን ግጥም ዜማውን ጠብቃችሁ በጥሞና አንብቡና «እሱ» የተባለው ሰው ምን ዓይነት ባህርይ እንዳለው፣ እንዲህ ዓይነት ባህርይ የተን ያህል ጎጂ እንደሆነ ጽፋችሁ ለክፍል አቅርቡ። ባቀረባችሁት ሳይሆን ተወያዩ።

እሱነው እሱ

እሱነው እሱ
 ዐይን ባይኖረው
 ለምን ብርሃን ኖረ የሚለው፤
 እግር ባይኖረው
 ለምን መንገድ ኖረ የሚለው ፤
 እሱነው እሱ
 ከቀናቴ
 ፀሐይቱን የሰረቀ
 በመንገዱ
 አሜክላ ያፀደቀ።

(ደበበ ሰይፍ፣ 1980፣55)

ክፍል ስረት:- ሰዋሰው

የዓረፍተነገር ክፍሎች

በአንድ የተሟላ ዓረፍተነገር ውስጥ የሚገኙት ዋና ዋና ክፍሎች ባለቤት ተሳቢና ማሰሪያ አንቀጽ ናቸው።

ባለቤት:- በአንድ ዓረፍተነገር ውስጥ ድርጊት ፈጸሚው ነው።

ተሳቢ:- በዓረፍተነገሩ የተፈጸመው ድርጊት የተፈጸመበት ነው።

ማሰሪያ አንቀጽ:- የዓረፍተነገሩ መቋጫ (ማሰሪያ) ነው።

- ባለቤትን ለማግኘት ማሰሪያ አንቀጹን ይዘን፣ ማን አደረገ? ማን ምን ሆነ ማን ምንድን ነው? ለእንስሳትና ለነገሮች ደግሞ “ማን?” የሚለውን «ምን» በሚል በመተካት መጠየቅ ይኖርብናል።
- ተሳቢን ለማግኘት “ማንን” ወይም “ምንን” በማለት መጠየቅ ይጠበቅብናል።
- ዓረፍተነገሩ የተጠቃለለበት ቃል የዓረፍተነገሩ ማሰሪያ አንቀጽ ነው።
- ምሳሌ:- ገበሬው መሬቱን አረሰው።

ባለቤት	ተሳቢ	ማሰሪያ አንቀጽ
ገበሬው	መሬቱን	አረሰው

፩. ከላይ በተገለጸው ምሳሌ መሠረት፣ በሚከተሉት ዐረፍተነገሮች ውስጥ ያሉትን ባለቤት፣ ተሳቢና ማሰሪያ አንቀጾች አውጡና በሰንጠረዥ አሳዩ።

1. ግንበኛው ድንጋዩን ፈለጠ።
2. ጎርፉ ዛፉን ገነደሰው።
3. መቅደስ በሩን ቀጠቀጠችው።
4. መምህራኑ ቤት ገዙ።
5. ዶሮዎቹ እንቁላል ጣሉ።
6. አክስቴ የጠላውን አተላ ደፋችው።

፪. የየራሳችሁን ዓረፍተነገሮች ጻፍና ከንደኛቻችሁ ጋር በመቀያየር የየዐረፍተነገሮቹን ባለቤት፣ ተሳቢና ማሠሪያ ስንቀፅ ስውጡ፣ በመጠቀሻችሁም ላይ ተነጋገሩ።

ክፍል ስምስት፡- ስነ-ጽሑፍ

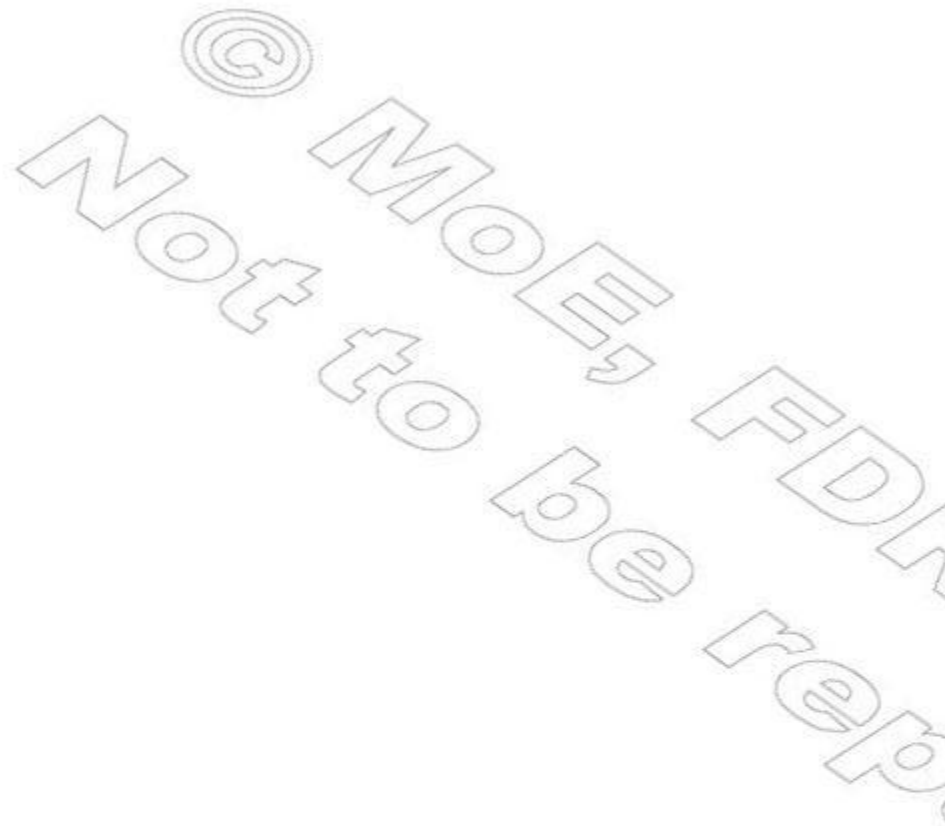
የግጥም ሙያዊ ቃላት

ስለ ግጥም ሲነሳ ሰፊ አገልግሎት የሚሰጡ ሙያዊ ቃላትና ሐረጎች አሉ። ከነዚህ መካከል የሚከተሉትን እናገኛለን።

1. ስንኝ፡- ሐረጎችን ያካተተ የግጥም አንድ መስመር ነው።
2. ሐረግ፡- በአንድ ትንፋሽ የሚነበብ የስንኝ ክፍል ነው።
ሐረግ በስንኝ መጀመሪያ ላይ ካለ መነሻ ሐረግ፣ በስንኝ መጨረሻ ላይ ከተገኘ መድረሻ ሐረግ ይባላል።
3. ቤት፡- በስንኝ መጨረሻ ላይ ያለው ቃል የመጨረሻ ሆኖ ወይም ድምጽ ነው።
4. ቤት መታ፡- አንድ ስንኝ በምጣኔ ተሳክቶ ሲጨርስ፣ ቤት መታ ይባላል።
5. ቤት ደፋ፡- ግጥም ባለ ሁለት ስንኝ ከሆነ፣ የሁለተኛው ስንኝ ቤት ከመጀመሪያው ጋር ተጣጥሞ (ተመሳሰሎ) ሲጨርስ ቤት ደፋ ይባላል።
6. ቤት መምቻ ቃል፡- በተመሳሳይ ሆኖ/ድምጽ/ በሚጨርሱ ስንኞች የተመሰረተ ግጥም፣ የመጀመሪያው ስንኝ መጨረሻ ቃል ነው።
7. ቤት መድፊያ ቃል፡- በተመሳሳይ ሆኖ/ድምጽ/ በሚጨርሱ ስንኞች የተመሰረተ ግጥም የመጨረሻው ስንኝ መጨረሻ ቃል ነው።
8. አንን /አርኬ/፡- በአንድ አይነት ቤት የተደረደሩ ስንኞች ስብስብ ሲሆን፣ በአራት ነጥብ ይዘጋል።

፫. የሚከተሉውን ግጥም ዜማውን ጠብቃችሁ ስንብቡና ከስራ የቀረቡትን ጥያቄዎች መልሱ።

ድምር ቅራቅንቦ፣ ስንክሳር ኮረጃ፣
ትንሽ ሆና ትልቅ፣ ጓዘ ብዙ ጎጆ።

ምላጭ፣ መርፌ፣ ስኳር ፣ እጣን፣ ከርቤ፣ ሰንደል፣
 ሰዓት ፣ ሬዲዮ፣ ሁሉንም በጥቅል፣
 አምቃ የያዘች፣ ትልቅ ትንሽ ሳትል።
 ድንቡሎ ላመጣ፣ “ኖትም” ለመዘዘ፣
 በወር ላይ ክፍያ፣ በዱቤ ላዘዘ።
 ከድሃውም ድሃ፣ “ከቱጃሩም ቱጃር፣”
 እንደ ሁሉ ሆና፣ ሁሉን የምትኖር።
 በየጉራንጉሩ፣ በየበራፋ ላይ፣
 ይቺ ትንሿ ቤት፣ ያፍንጫ ስር ተባይ።

(አሰራት ጻምጠው፣ 1977፣ ፅጌረዳ ብዕር)

© MOE, FDIK
 Not to be rep

1. የመጀመሪያው ስንኝ ስንት ሐረጎች አሉት?
2. የሁለተኛው ስንኝ መነሻ ሐረግ ምን የሚለው ነው?
3. የሶስተኛው ስንኝ መድረሻ ሐረግ የትኛው ነው?
4. በመጨረሻዎቹ ሁለት ስንኞች የተመሰረተው ግጥም ቤት ምንድነው?
5. ግጥሙ በጠቅላላ ስንት ስንኞች አሉት?
6. የግጥሙ ሐረጎች ብዛት ስንት ነው?
7. በመጀመሪያዎቹ ሁለት ስንኞች የተገነባው ግጥም፣ “ቤት መታ” የምንለው የት ላይ ነው?
8. በሶስተኛ በአራተኛና በአምስተኛ ስንኞች የተመሠረተው ግጥም “ቤት ደፋ” የምንለው የት ላይ ነው?
9. የግጥሙ ሁለተኛ አንድ ስንት ስንኞች አሉት?
10. የግጥሙ ርዕስ ምን ሊሆን ይችላል?

፪. የሚከተሉት ቃላት ከዚህ በላይ ከቀረበው ግጥም የወጡ ናቸው፤ ተመሳሳይ ፍቻቸውን ፈልጉ።

1. ቅራቅንቦ	3. ስንክሳር	5. ኖት
2. ኮረጃ	4. ድንቡሎ	6. ቱጃር

፫. በግጥም መሠረት ስሜክተሱት ቃላትና ሐረጎች ተቃራኒ ፍቺ ፈልጉላቸው።

1. ንዝ ብዙ	4. ዱቤ
2. በጥቅል	5. አፍንጫ ስር
3. አምቃ	6. ጉራንጉር

የግጥምና የዝርዝር (ስድ ጽሑፍ) ልዩነት

ግጥም

- ስንኞቹ በአንድ በአንድ መስመር እየተጻፉ ወደታች ይደረደሩበታል።
- ያልተሰለፉና ሰፊ መልእክትን ማስተላለፍ የሚችሉ ቃላት ተመርጠው ጥቅም ላይ ይውሉበታል እንጂ፣ እንደተገኙ አይደረደሩበትም፤ “ቁጥብ ነው” የሚያሰኘውም አንዱ ምክንያት ይህ ነው።
- ቃላቱ ጥቂት ሆነው ሰፊ ሀሳቦችን የሚያስተላልፉ፤ እምቅነትና ክረት ያላቸው ናቸው። በመሆኑም አንብቦ ለመረዳት ከባድ ነው።
- በሚነቡበት ጊዜ ምቱ የተስተካከለ በመሆኑ ዜማዊ ነው።
- ምት አለው፤ ማለትም አንዱን ሐረግ ለማንበብ የሚወስደው ጊዜ ቀጣዩን ሐረግ ለማንበብ ከሚወስደው ጊዜ ጋር ተመጣጣኝ ነው።

ዝርዝር (ስድ ጽሑፍ)

- ዓረፍተነገሮች በመስመሮቹ ከመጀመሪያ እስከመጨረሻ ገጽ ተከታትለው ይጻፋሉ።
- ቃላትን ስመምረጥ ጭንቀት አይታይበትም፤ ቃላት እንደተገኙ ተዘናንቶ ይጠቀማል።
- አንብቦ ለመረዳት ከግጥም ይልቅ ቀላል ነው።
- የግጥምን ያህል ዜማዊ አይደለም።
- ምት የለውም።

© MOE, FDIK
Not to be rep...

፬. በቡድን በቡድን ተከፋፍላችሁ፤ እንደ ግጥምና እንደ ዝርወ ጽሑፍ በመያዝ ከላይ የተገለጹትን የግጥምና የዝርወ ልዩነቶች በተግባር እንናዘቡ።

የዘይቤ ዓይነቶች

የዘይቤ ዓይነቶች ብዙ ናቸው። በስፋት የተለመዱትን ብንጠቅስ፣ እነዓጻዘ ዘይቤ፣ ለዋጭ ዘይቤ፣ ሰውኛ ዘይቤ፣ እንቶኔ ዘይቤ፣ ተምሳሌት ዘይቤ፣ አያዎ ዘይቤ ወዘተ የሚባሉ አሉ። ከእነዚህ ውስጥ ሶስቱን እንመለከታለን።

1. **እነዓጻዘ ዘይቤ፡-** ሁለት በአፈጣጠራቸው (ዝርያቸው) የማይመሳሰሉና የተለያዩ ነገሮችን በመውሰድ በማንፀሪያ ቃላት (እንደ፣ ያህል፣ ይመስላል ወዘተ) እየተጠቀመ የሚያነጻጽርና የሚያወዳድር የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- - ብሩክ እንደ እርግብ የዋህ ነው።
- ሰውየው ጅብ ይመስል በልቶ አይጠግብም።

2. **ለዋጭ ዘይቤ፡-** ይህ ዘይቤ ሁለት የተለያዩ ነገሮችን ወስዶ የአንዱን ባህርይ ለሌላው በመስጠት የሚያቀርብ የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- አበበ አንበሳ ነው።
- ሰውነቱ እሳት ሆነ።

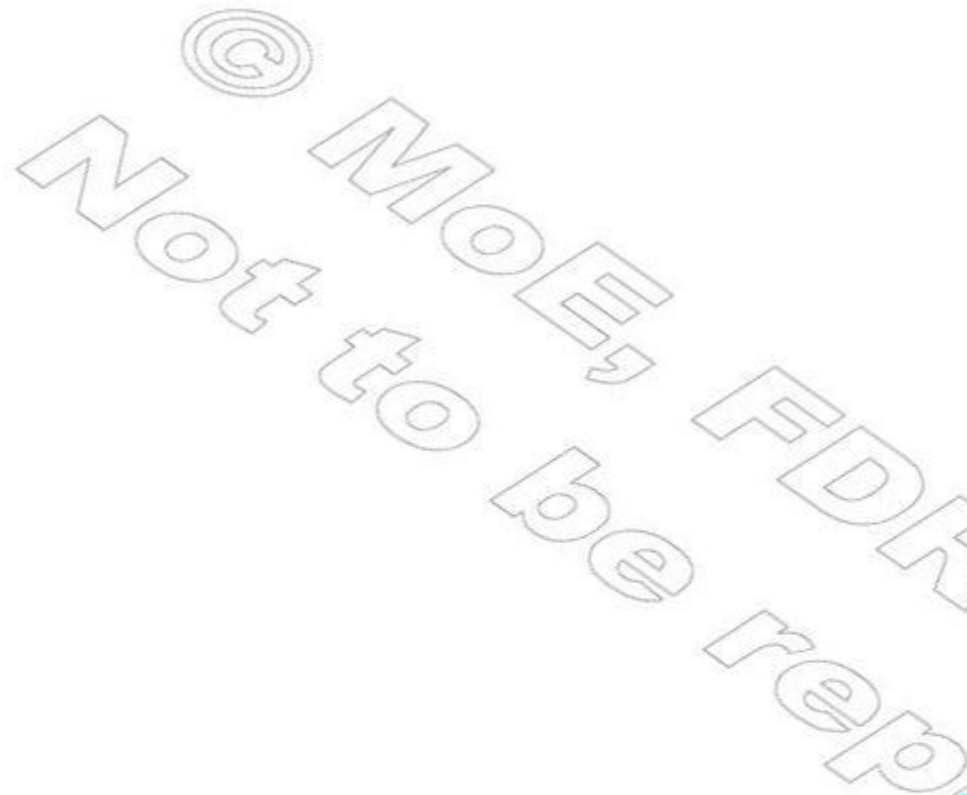
3. **ሰውኛ ዘይቤ፡-** የሰውን ልዩ ልዩ ባህርያት፣ ድርጊትና ችሎታ ሰው ላልሆኑ ነገሮች በመስጠት የሚፈጠር ዘይቤ ነው።

ምሳሌ፡- ቀኑ እያለቀሰ ነው።
- “ለሰው ሞት አነሰው” አለች ቀበሮ!

፭. የሚከተሉት ግጥሞች የተጠቀሙባቸውን የዘይቤ አይነቶች እንጻጻፍ፣ ለዋጭ ወይም ሰውኛ በማስት መልሱ።

እንደ እንጉዳይ ፍላ፣ እንዳደይ አበባ፣
እንደ ችባሃ ለምልም፣ እንደዘመን ጥባ።

1. ለኔ አንበሳዬ ነህ፣ ከሁሉም የበላይ፣
አንተኑ እሻለሁ፣ ከቶ ሌላም አላይ።

© MOE, FDIK
Not to be rep...

- 2. በዱልዱም ቢቀርፁት፣ ብዕር አለቀሰ፣
ጥቁር ቀለም ሳይሆን፣ ደም እያፈሰሰ።

- 3. እኔማ ፈጀሁት፣ ብርቱ ጫማ ሆኜ፣
ሲረማመዱብኝ፣ ዘለዓለም ባክኜ።

- 4. በኔ ይወደዳል፣ ጥርስ ከንፈርሽ፣
አንገትሽ ብርሌ፣ አንቺ ልጅ ማርነሽ።

- 5. ነፋሱም ይናገር፣ አይኔን ያበሳጨው፣
ካፋፋ ላይ ቆሜ፣ ቀልቤን ያታለለው፣
ምሽቱ ይናገር፣ አይኔን የጋረደው፣
የቅርቤን የሩቁ፣ አድርጎ ያሳየው፣
ውርጫም ይተርከው፣ አንጀቱን የበላው፣
አገኝህ ይመስል፣ ልቤን ያማለለው።

ጅምር ስንኞችን ማሟላት

ጅምር ስንኞችን የማሟላት ሥራ ሲሠራ የሚተኮርባቸው ጉዳዮች አሉ። ከእነዚህም አንዱ የሀሳብ ቁርኝት ነው። ለምሳሌ ግጥሙ ባለሁለት ስንኝ ግጥም ቢሆን ሁለቱ ስንኞች የሀሳብ ተያያዥነት ሊኖራቸው ይገባል። አንደኛው ስንኝ ስለ አንድ ጉዳይ፣ ሌላኛው ስንኝ ደግሞ ስለ ሌላ ጉዳይ ሊያተኩሩ አይገባም።

ምጣኔውም፣ ሌላው ሊተኮርበት የሚገባ ነጥብ ነው። የመጀመሪያው ስንኝ የሐረግና የስንኝ መጠን፣ ከሁለተኛው ስንኝ የሐረግና የስንኝ መጠን ጋር የተመጣጠነ መሆን ይኖርበታል።

ሌላው የቤት ጉዳይ ነው። የመጀመሪያው ስንኝና የሁለተኛው ስንኝ የመጨረሻ ሆኔ ወይም ድምጽ ተመሳሳይነት ሊኖራቸው ይገባል።

፮ የሚከተሉትን ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ ጅምር ስንቅንን በማሟላት ግጥሙን አስተካክሉ፤ ከዚያም የግጥሙን መልዕክት አብረሩ።

© MOE, FDIK
Not to be repub

ምሳሌ ሀ. ተወደው የኖሩ ተወደው ያለፉ፤
 ከህዝቡ ህሊና _____ ።
 ማሟያ፡- ምንጊዜም አይጠፉ

መልዕክት፡- በመልካም ሥራቸው የተወደዱ ሰዎች ሞተውም ቢሆን አይረሱም።

ለ. አንቺ ልጅ ሞኝ ነሽ፤ ሞኝነሽ ይላሉ፤
 እውነት ይመስልሻል _____ ።
 ማሟያ፡- የነገሩሽ ሁሉ።

መልዕክት፡- አንቺ ልጅ ሞኝ በመሆንሽ ሰዎች የሚሉሽን ሁሉ እውነት የሆነ አድርገሽ ትወስዳለሽ ።

1. ሁሉም በሒደት ላይ መለወጡ አይቀርም፤
 የኖረ ይሞታል፤ ይጨልማል _____ ።
2. አኩርፊሽ ስቀመጥ ያው እንደ ባላንጣ፤
 ይኸው በጋው አልፎ ሌላው _____ ።
3. ሰውን የሚያስርበው ምንድነው? ቢሉት፤
 በማለት መለስ _____ ።
4. ተረከብ ሞፈሩን፤ ተሸክም ቀንበሩን፤
 እረስና አብላ መላ _____ ።
5. ጥላ ከለላዬ ብዬ ስመካብህ፤
 _____ ።

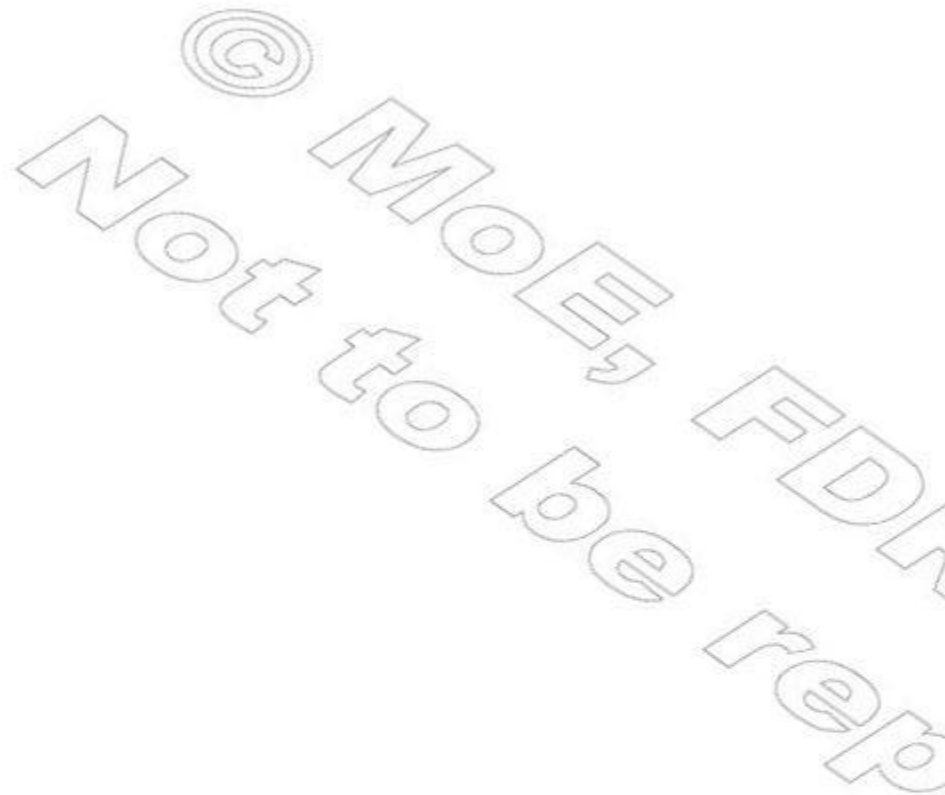
ማጠቃለያ

ምዕራፍ አምስት ያተኮረው ግጥም ሳይ ነው። የግጥም ምንባብ አንብባችሁና፤ የተወሰኑ የግጥም ሙያዊ ቃላትም ምንነታቸው በምሳሌ ተደግፈው ቀርበውላችሁ ስለ ግጥም ከዚህ በፊት በነበራችሁ እውቀት፣ ተጨማሪ ግንዛቤ አግኝታችኋል። ጅምር ስንኞችን የማሟያ ዘዴዎች፣ የባሰቤት፣ የተሳቢና የማሠሪያ አንቀጽ ምንነት፣ የዘይቤ አይነቶች (አነፃፃሪ፣ ተሰዋጭና ሰውኛ)፣ እንዲሁም የግጥምና የዘርው ልዩነት ማብራሪያዎች ተሰጥተዋችሁ፤ ስለ እነዚህ ርዕሰ ጉዳዮች የነበራችሁን ግንዛቤ አስፈራችኋል። ከእነዚህ ርዕሰ ጉዳዮች ጋር ተያያዥነት ያላቸው መልመጃዎችም ቀርበውላችሁ ሰርታችኋል።

ስተሰዩ ቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች ሰጥታችኋል፤ የድምጽ መጥበቅና መሳሳት ስለሚያሳዩ ቃላት፣ ከተሰዩ ምንጮች ማስታወሻ ስለ ማቅረብም፣ እንዲሁ በተሰጧችሁ ማብራሪያዎችና መልመጃዎች አማካይነት ግንዛቤዎችሁን አስፈራችኋል።

የክሰሳ ጥያቄዎች

1. ከግጥም ሙያዊ ቃላት መካከል ሐረግ፣ ስንኝ፣ ቤት፣ አንጓ፣ ምን እንደሆኑ ግለጹ።
2. በዓረፍተነገር ውስጥ ባለቤትና ተሳቢ የሚሆኑት ስሞች፣ ማሠሪያ አንቀጽ የሚሆኑት ደግሞ ግሦች መሆናቸውን አጠናቅቅኋል? እስኪ ዓረፍተነገር ሥሩና ከላይ የተገለፀውን ሀሳብ አገናዝቡ።
3. “ግጥምን ይበልጥ ውብና መልዕክቱንም ብሩህ የሚያደርጉት፣ የሚመረጡ ቃላትና የሚጠቀሙባቸው ዘይቤዎች ናቸው።” የሚለውን አባባል ትክክለኛነት የሚያሳይ ግጥም ምረጡና አብራሩ።
4. ንግግር የሚያዳምጥ ሰው፣ ከንግግር ማስታወሻ ለመያዝ ቢፈልግ፣ ምን ማድረግ አለበት?
5. አንድ ሰው የቃል ጥናት ንግግር ለማዘጋጀት የሚጠቅሙት ምን ምን ተግባራት ናቸው?

የግንዛቤ ማመሳከሪያ ቅጽ

© MOE, FDR
 Not to be republished

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ አምስት የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተገነዘባችሁ የምታመሳክሩበት ሰንጠረዥ ቀርቧል። በዚህ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመገንዘባችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ(✓) ፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?) ሙሉ ስሙሉ ካልተገነዘባችሁ ደግሞ የ(x) ምልክት በማድረግ ሰንጠረዥን አሟሉ።

ተ.ቁ	የማመሳከሪያ ነጥቦች	(✓)	(?)	(x)
1	ግጥምን ዜማውን ጠብቄ ማንበብ ችያለሁ።			
2	የግጥም ሙያዊ ቃላትን በተግባር ሰይፍ መጠቀም ችያለሁ።			
3	ጅምር ስንኞችን በተገቢ ሐረጎች አሟልፍ መልዕክቱን እገልጻለሁ።			
4	አጭር ግጥምን ወይም ዝርወ ፅሁፍን በቃል አጥንፎ የማቅረብ አቅም አግኝቻለሁ።			
5	በግጥም ውስጥ ያሉ ዘይቤዎችን ሰይፍ ማውጣት ችያለሁ።			
6	ከዓረፍተነገር ባለቤት ተሳቢና ማሠሪያ አንቀፅ ሰይፍ ማውጣት ችያለሁ።			
7	ከተሰደዩ ምንጮች መረጃዎችን በማስታወሻ እንዴት መያዝ እንዳለብኝ ተረድቻለሁ።			

፪. ከዚህ በላይ በሰንጠረዥ የ(?) እና የ(x) ምልክቶችን ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትረዱቸው ድረስ፣ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ።